

به نام خدا

همایش چالش های کسب و کار صنعت کنسرو در سال ۱۴۰۳

گزارش برخی تحولات اقتصاد کلان

حسن فروزان فرد

اردیبهشت ماه ۱۴۰۳

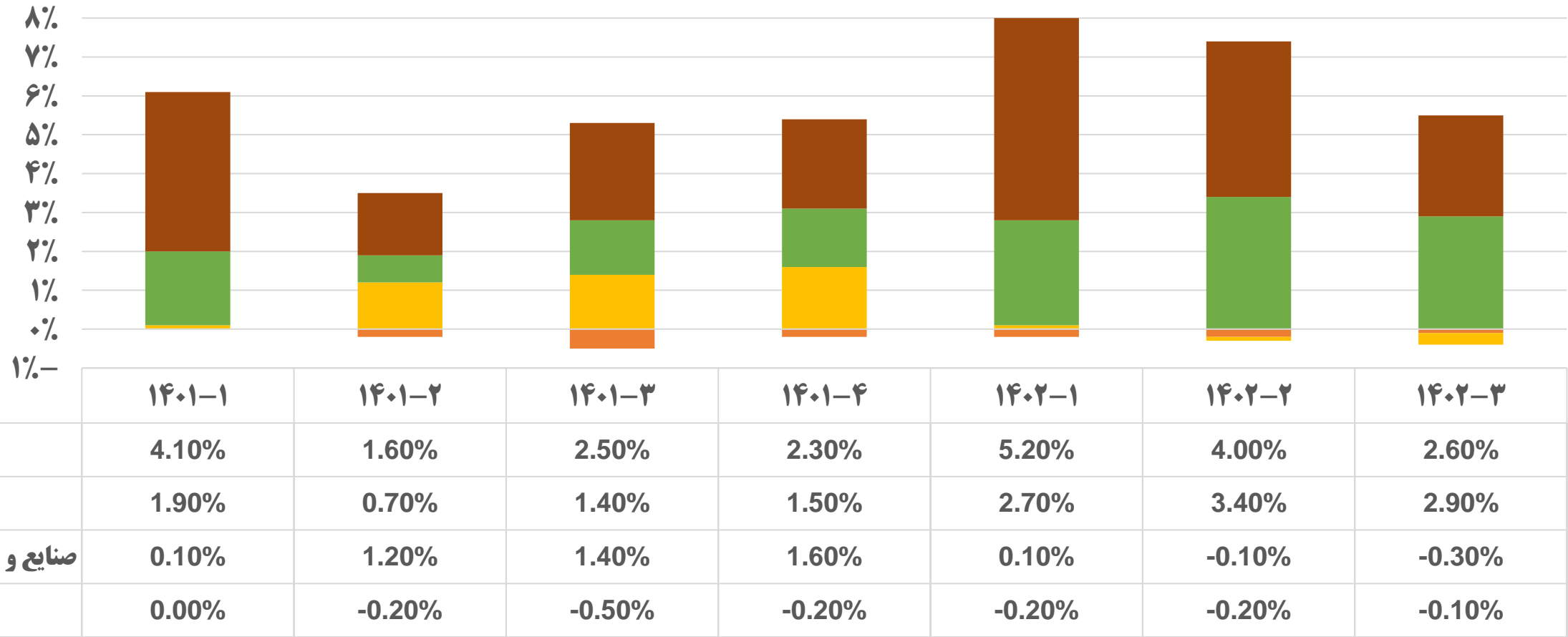
رشد اقتصادی

شواهد افت روند رشد فصلی اقتصاد از ۱۴۰۱ – مرکز آمار ایران (قیمتهای ثابت ۹۰)

شرح	بهار ۱۴۰۱	تابستان ۱۴۰۱	پاییز ۱۴۰۱	زمستان ۱۴۰۱	سال ۱۴۰۱	بهار ۱۴۰۲	تابستان ۱۴۰۲	پاییز ۱۴۰۲
گروه کشاورزی	-۰.۹	-۳.۰	-۵.۸	-۵.۱	-۳.۸	-۴.۶	-۳.۲	-۱.۰
گروه صنایع و معادن	۵.۳	۵.۱	۷.۴	۸.۰	۶.۵	۷.۳	۸.۷	۶.۹
گروه صنایع و معادن بدون نفت	۷.۸	۴.۹	۵.۶	۶.۵	۶.۲	۰.۴	-۰.۴	-۱.۲
استخراج نفت و گاز طبیعی	۱.۱	۵.۳	۱۰.۷	۱۰.۷	۷.۰	۱۹.۸	۲۵.۶	۲۱.۸
سایر معادن	-۱.۵	۰.۷	۳.۰	۰.۶	۰.۷	۱.۳	۱.۷	۰.۳
صنعت	۴.۸	۶.۵	۷.۲	۱۱.۹	۷.۷	۳.۶	۲.۶	۱.۳
تأمین آب، برق و گاز طبیعی	۱۸.۸	۴.۹	۶.۸	۲.۷	۷.۹	-۶.۰	-۶.۳	-۵.۶
ساختمان	-۱.۹	۰.۷	-۴.۶	-۳.۷	-۲.۳	۴.۷	۲.۹	۰.۴
گروه خدمات	۷.۴	۳.۰	۴.۶	۳.۷	۴.۶	۹.۳	۷.۵	۴.۶
عمده و خرده فروشی، هتل و رستوران	۴.۷	۳.۵	۰.۷	۵.۶	۳.۶	-۰.۳	۱.۴	-۰.۲
حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات	۶.۱	۳.۹	۳.۷	۶.۳	۵.۰	۹.۰	۷.۹	۵.۶
واسطه‌گری‌های مالی	-۱.۱	-۴.۹	۷.۲	۵.۴	۱.۷	۴۲.۷	۱۶.۸	-۰.۵
مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار	۹.۸	۳.۵	۵.۶	۴.۴	۵.۸	۱.۳	-۰.۱	۰.۴
امور عمومی، آموزش، بهداشت و مددکاری	۶.۲	-۰.۶	۱.۲	-۴.۵	۰.۵	۲.۵	۱۲.۰	۱۵.۷
سایر خدمات عمومی، اجتماعی و شخصی	۱۱۳.۷	۸۰.۵	۴۴.۹	۱۹.۹	۵۹.۳	۱۷.۴	۳۳.۵	۳۰.۷
محصول ناخالص داخلی (به قیمت بازار)	۶.۲	۳.۴	۴.۹	۵.۵	۵.۰	۷.۹	۷.۱	۵.۱
محصول ناخالص داخلی بدون نفت (به قیمت بازار)	۷.۱	۳.۱	۴.۱	۴.۶	۴.۷	۶.۱	۴.۲	۲.۵

- رشد اقتصادی پاییز ۱۴۰۲ از ۳ فصل قبلی کمتر بوده است. برای دومین فصل، رشد صنایع و معادن منفی و برای ۷ فصل متوالی رشد کشاورزی منفی است.
- رشد بدون نفت پاییز قبل پایین‌ترین رقم در ۷ فصل اخیر بوده است، در حالی که رشد نفت از بهار ۱۴۰۱ همواره نقش فزاینده در رشد کل برعهده داشته است.

سهم مشارکت بخش ها در رشد فصلی دو سال اخیر (کیفیت رشد) - ماخذ: مرکز آمار ایران

- در فصل پاییز ۱۴۰۲ نیز در ادامه دو فصل قبل، سهم رشد کشاورزی و صنایع و معادن (بدون نفت) از رشد اقتصادی کل، سهمی منفی یا ناچیز بوده و کیفیت رشد منحصر به زیر گروه خدمات و نفت بوده و با رشدی غیرفراگیر یا شکننده مواجه ایم.
- در پاییز قبل بیش از ۵۰٪ رشد از محل بخش نفت بوده و فقدان کیفیت رشد باعث شده به تداوم آن در فصول بعدی تردید داشته باشیم.

تولید نفت خام اعضای اوپک در سالهای ۲۰۲۲ و ۲۰۲۳ - ماخذ: اوپک

Secondary sources	2022	2023	2Q23	3Q23	4Q23	Nov 23	Dec 23	Jan 24	Change Jan/Dec
Algeria	1,018	977	980	953	962	963	958	911	-46
Congo	261	260	264	259	250	252	241	247	5
Equatorial Guinea	84	58	62	61	55	53	54	61	7
Gabon	194	203	203	202	216	216	220	211	-9
IR Iran	2,554	2,858	2,698	3,003	3,151	3,165	3,168	3,163	-5
Iraq	4,439	4,275	4,135	4,289	4,305	4,270	4,292	4,194	-98
Kuwait	2,704	2,595	2,585	2,560	2,552	2,567	2,543	2,434	-109
Libya	981	1,164	1,168	1,160	1,171	1,180	1,177	1,015	-162
Nigeria	1,204	1,307	1,233	1,271	1,377	1,319	1,422	1,419	-3
Saudi Arabia	10,531	9,609	10,150	8,993	8,956	8,942	8,940	8,965	25
UAE	3,066	2,950	2,941	2,912	2,907	2,907	2,896	2,927	31
Venezuela	684	751	757	769	775	781	782	796	14
Total OPEC	27,719	27,008	27,176	26,433	26,678	26,615	26,692	26,342	-350

- تولید نفت خام ایران در ۲۰۲۳ نسبت به ۲۰۲۲ حدود ۱۲ درصد افزایش داشته است.

- ایران از اواسط ۲۰۲۳ رتبه سوم تولید اوپک را بعد از عربستان و عراق دارد و از امارات پیشی گرفته است.

- ظرفیت های رشد بخش نفت کشور هم به حداکثر خود نزدیک شده و از فصول بعدی نمی توان صرفا روی بخش نفت برای اینکه عمده بار رشد اقتصاد کشور را

بر دوش بکشد، حساب کرد.

رشد فصلی اجزای هزینه کل از سال ۱۴۰۱ تا زمستان ۱۴۰۲ - ماخذ: مرکز آمار ایران (قیمتهای ثابت ۹۰)

شرح	بهار ۱۴۰۱	تابستان ۱۴۰۱	پاییز ۱۴۰۱	زمستان ۱۴۰۱	سال ۱۴۰۱	بهار ۱۴۰۲	تابستان ۱۴۰۲	پاییز ۱۴۰۲
هزینه مصرف نهایی خصوصی	۱۱.۵	۷.۲	۴.۱	۴.۸	۶.۸	۷.۱	۷.۹	۳.۱
هزینه مصرف نهایی دولت	۵.۸	۵.۸	۵.۸	۵.۸	۵.۸	۱۶.۷	۱۶.۷	۱۶.۷
تشکیل سرمایه ثابت ناخالص	۲.۲	۳.۴	۱.۵	۳.۰	۲.۵	۶.۵	۴.۱	۳.۴
تشکیل سرمایه در ماشین آلات	۷.۰	۷.۱	۷.۹	۱۰.۸	۸.۳	۸.۵	۵.۶	۶.۲
تشکیل سرمایه در ساختمان	-۲.۰	۰.۷	-۴.۶	-۳.۷	-۲.۳	۴.۷	۲.۹	۰.۴
صادرات کالا و خدمات	۳۶.۹	۲۰.۹	۱۳.۹	۲۴.۵	۲۳.۵	۱۵.۴	۴۳.۱	۱۳.۷
واردات کالا و خدمات	۲۱.۹	۱۲.۸	-۱.۸	-۳.۸	۶.۰	۱.۳	۸.۹	۱۶.۱
تغییرات موجودی انبار و اثتباهاات آماری	-	-	-	-	-	-	-	-
محصول ناخالص داخلی (به قیمت بازار)	۶.۲	۳.۴	۴.۹	۵.۵	۵.۰	۷.۹	۷.۱	۵.۱

➤ شاخصه های رشد فصلی در پاییز سال جاری از نظر هزینه کل اقتصاد نیز نشانگر افت پارامترهای مهم رشد اقتصادی در طرف هزینه به شرح زیر است :

- روند نزولی هزینه مصرف خصوصی - استمرار رشد هزینه مصرف نهایی دولت که اتفاقاً تداوم آن موجب تحمیل تورم های بیشتر در فصول بعدی است - نزول شتاب رشد تشکیل سرمایه ثابت ناخالص (افت رشد تشکیل سرمایه ساختمان) - افت شدید رشد صادرات و در مقابل، بهبود رشد واردات که برآیند آن کاهش رشدهای فصول بعد است. در واقع طرف هزینه اقتصاد هم فعلاً پتانسیل رشدهای بالاتر ندارد.

تورم

تورم خانوار فروردین ۱۴۰۳ - مرکز آمار ایران

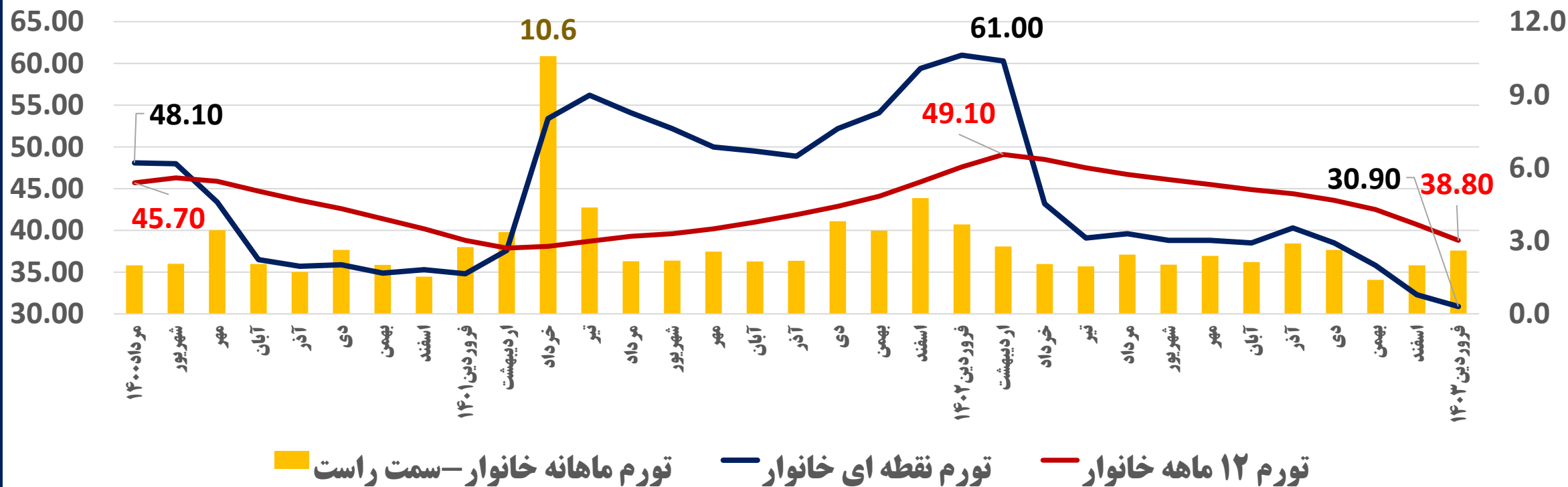
شرح	ضریب اهمیت	شاخص	تورم ماهانه	تورم نقطه به نقطه	نرخ تورم سالانه
شاخص کل	۱۰۰۰.۰۰	۲۳۶.۳	۲.۶	۳۰.۹	۳۸.۸
شاخص کل	خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات	۲۶۹.۵	۲.۹	۲۳.۸	۳۷.۳
	کالاهای غیر خوراکی و خدمات	۲۲۲.۴	۲.۵	۳۴.۸	۳۹.۵
شاخص کل	اجاره	۲۲۲.۶	۱.۷	۴۱.۸	۳۹.۹
	شاخص کل* (بدون اجاره)	۲۴۳.۲	۳.۱	۲۶.۴	۳۸.۳
شاخص کل	کالاها	۲۴۷.۷	۲.۹	۲۳.۷	۳۷.۶
	کالاهای بادوام	۲۲۹.۱	۵.۰	۱۴.۰	۳۸.۱
	کالاهای بی دوام	۲۵۰.۲	۲.۷	۲۳.۷	۳۶.۲
	کالاهای کم دوام	۲۵۱.۶	۲.۲	۳۵.۸	۴۸.۵
خدمات	۴۷.۸۲	۲۲۳.۹	۲.۳	۴۰.۸	۴۰.۳
خوراکی‌ها	۲۷.۴۳	۲۷۳.۳	۳.۰	۲۳.۱	۳۷.۰
خوراکی‌ها	خوراکی‌های تازه	۲۹۸.۷	۳.۷	۲۸.۸	۵۰.۸
	سایر خوراکی‌ها	۲۴۴.۲	۱.۹	۱۶.۰	۲۲.۲
کالاها و خدمات عمومی	۵.۲۷	۱۴۴.۵	۲.۱	۱۵.۲	۱۸.۰

- در دو سال گذشته فقط در بهمن ۱۴۰۲، نرخ تورم ماهانه کمتر از ۲٪ بوده و این تورم در فروردین جاری ۲.۶٪ ثبت شد که از نرخ ۲٪ اسفندماه بالاتر است.
- شاخص کل قیمت مصرف کننده از رقم ۱۰۰ در شهریور ۱۴۰۰ به ۲۳۶.۳ در انتهای فروردین ۱۴۰۳ رسیده که ۱۳۶٪ رشد نشان می دهد. (رشد شاخص خوراکی‌ها ۱۷۳.۳٪ است). تورم ۱۲ ماهه نیز در فروردین به رقم ۳۸.۸٪ رسید و بالاخره در کانال ۳۰٪ قرار گرفته است.
- اگرچه تورم نقطه ای به ۳۰.۹٪ رسیده اما رقم این تورم برای اجاره معادل ۴۱.۸٪ است یعنی کماکان نباید تلقی یکسان برای کاهش تورم همه بخشها داشت.

تورم خانوار (مصرف کننده) در دولت سیزدهم - ماخذ: مرکز آمار ایران

روند تورم مصرف کننده از مرداد ۱۴۰۰ تا کنون

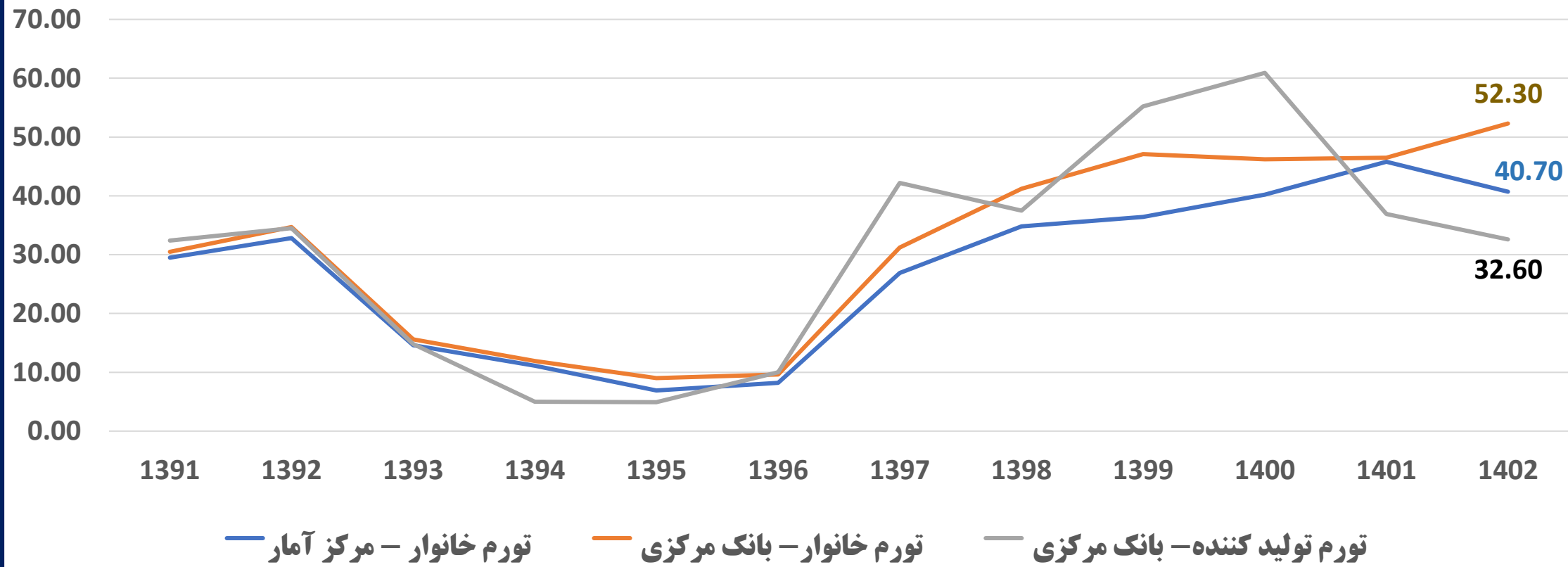
- تورم سالانه خانوار در ۱۴۰۲ فقط ۶.۹٪ کاهش داشت و از ۴۷.۶٪ فروردین ۱۴۰۲ به ۴۰.۷٪ در اسفند رسید. در ادامه روند کاهشی، در فروردین ۱۴۰۳ به ۳۸.۸٪ رسیده که البته از شهریور ۱۴۰۲ در کانال ۳۰٪ نبوده است.

- تورم نقطه به نقطه در اسفند ۱۴۰۲ معادل ۳۲.۳٪ شد که فقط دو بار در دولت فعلی ارقام کمتر از این داشته ایم.

- تورم ماهانه در فروردین ۲.۶٪ ثبت شد و برای دومین ماه متوالی صعودی بوده و بیشترین رقم ۴ ماه اخیر است.

تورم سالانه مرکز آمار و بانک مرکزی

مقایسه ارقام تورم سالانه در دو منبع آماری مختلف از ۱۳۹۱ تا کنون

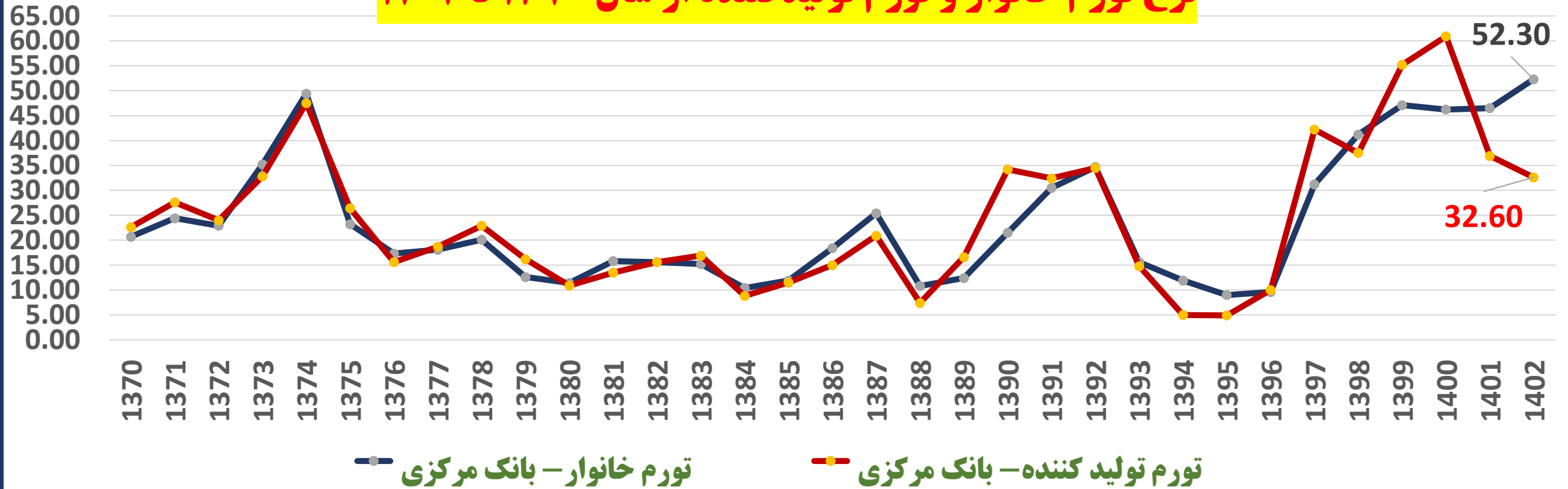

- ارقام تورم تولیدکننده و مصرف کننده بانک مرکزی (شاخص تادیه دین) در پایان ۱۴۰۲ شکاف ۲۰٪ نسبت به هم دارند.

- تورم خانوار مرکز آمار در پایان سال ۱۴۰۲ معادل ۴۰/۷٪ است و نرخ تورم تولیدکننده پاییز گزارش شده این مرکز نیز ۴۳.۸٪ بوده است.

مقایسه سالانه تغییرات نرخ تورم مصرف کننده و تولید کننده - بانک مرکزی

نرخ تورم خانوار و تورم تولید کننده از سال ۱۳۷۰ تا ۱۴۰۲

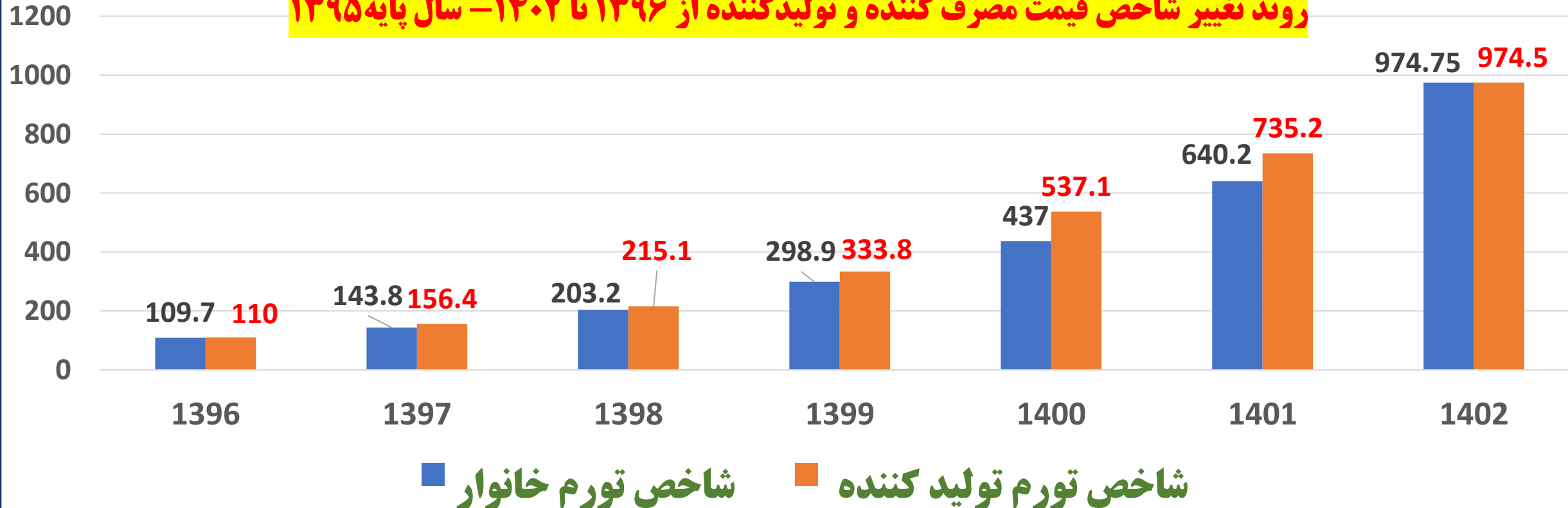
➤ هیچگاه شکاف نرخ متوسط سالانه تورم تولید کننده و مصرف کننده در آمارهای بانک مرکزی تا این حد از یکدیگر فاصله دار نبوده است.

➤ تورم تولید کننده در سال ۱۴۰۲ نزولی و نرخ آن ۳۲٪ بوده است، اما تورم خانوار (مطابق آمار تورم تادیه دین اعلامی بانک مرکزی)، رقم ۵۲٪ را نشان

می دهد و روند آن هم صعودی است. این رقم بالاترین نرخ تورم خانوار در سالیان گذشته است.

مقایسه سالانه تغییرات شاخص قیمت مصرف کننده و تولیدکننده - بانک مرکزی

روند تغییر شاخص قیمت مصرف کننده و تولیدکننده از ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۲ - سال پایه ۱۳۹۵

➤ سال پایه در هر دو شاخص، سال ۱۳۹۵ است و پس از تغییرات فراوان هر دو شاخص در سال ۱۴۰۲ معادل هم شده اند.

➤ در واقع، کالا و خدمات تولیدی و مصرفی با ارزش ۱۰۰ واحد در سال ۱۳۹۵، در سال ۱۴۰۲ به طور متوسط با ارزشی معادل ۹۷۴ واحد تولید و

مصرف شده اند. شتاب رشد شاخص مصرف کننده نسبت به شاخص تولیدکننده در فاصله ۱۴۰۱ تا ۱۴۰۲ بسیار بیشتر بوده است.

تجارت خارجی

تجارت خارجی ۱۲ ماهه کشور در سال ۱۴۰۲ (به جز آمار صادرات نفت خام و تجارت چمدانی) - منبع: گمرک ج ۱۱

- در سال ۱۴۰۲، ارزش صادرات کشور معادل ۴۹.۳ و واردات ۶۶.۲ میلیارد دلار بوده است.

- در سال ۱۴۰۲، ارزش مجموع تجارت ۱۱۵.۵ میلیارد دلار شد که در مقایسه با ۱۴۰۱ (۱۱۴.۴)، ۱.۱ میلیارد دلار بیشتر است.

- در سال ۱۴۰۲، حجم وزنی صادرات ۹.۸٪ و واردات ۴.۳٪ رشد داشته است.

- ارزش هر کیلوگرم صادرات در ۱۴۰۲ برابر ۰.۳۶۱ دلار و در سال ۱۴۰۱ معادل ۰.۴۳۵ دلار بوده که افت ۲۰.۵ درصدی قیمت کالاهای صادراتی را در ۱۴۰۲ نشان می دهد.

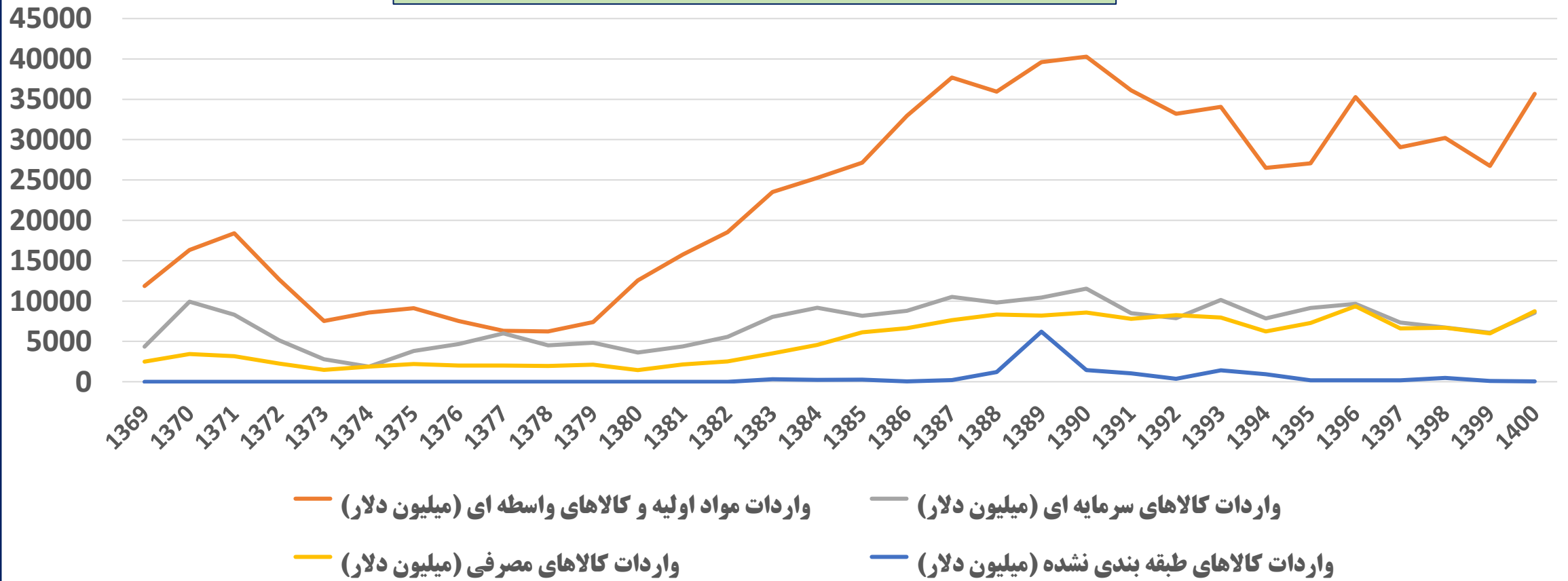
درصد تغییرات نسبت به مدت مشابه سال گذشته		دوازده ماهه سال ۱۴۰۱		دوازده ماهه سال ۱۴۰۲		فعالیت
		ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	
دلار	وزن					
-۸.۸۷	۹.۸۲	۵۴,۱۳۳	۱۲۴,۲۰۸	۴۹,۳۲۹	۱۳۶,۴۰۹	صادرات
۹.۷۷	۴.۳۹	۶۰,۳۰۹	۳۷,۳۷۶	۶۶,۲۰۴	۳۹,۰۱۶	واردات

مبادی عمده تجاری کشور در سال ۱۴۰۲ - منبع: گمرک ج ۱۱

کشور مقصد صادرات در سال ۱۴۰۲	ارزش صادراتی (برش از ۴۹.۳ م دلار صادرات) واحد: میلیارد دلار	نسبت از کل صادرات - درصد	کشور مبدا واردات در سال ۱۴۰۲	ارزش واردات (برش از ۶۶.۲ م دلار واردات) واحد: میلیارد دلار	نسبت از کل واردات - درصد
چین	۱۳.۹	۲۸.۲	امارات متحده عربی	۲۰.۷	۳۱.۳
عراق	۹.۲	۱۸.۶	چین	۱۸.۵	۲۸.۱
امارات متحده عربی	۶.۶	۱۳.۴	ترکیه	۷.۵	۱۱.۳
ترکیه	۴.۱	۸.۴	آلمان	۲.۱	۳.۲
هند	۲.۱	۴.۴	هند	۱.۹	۲.۹

ترکیب واردات کشور – منبع: بانک مرکزی

ترکیب واردات کالایی پس از جنگ تحمیلی – میلیون دلار

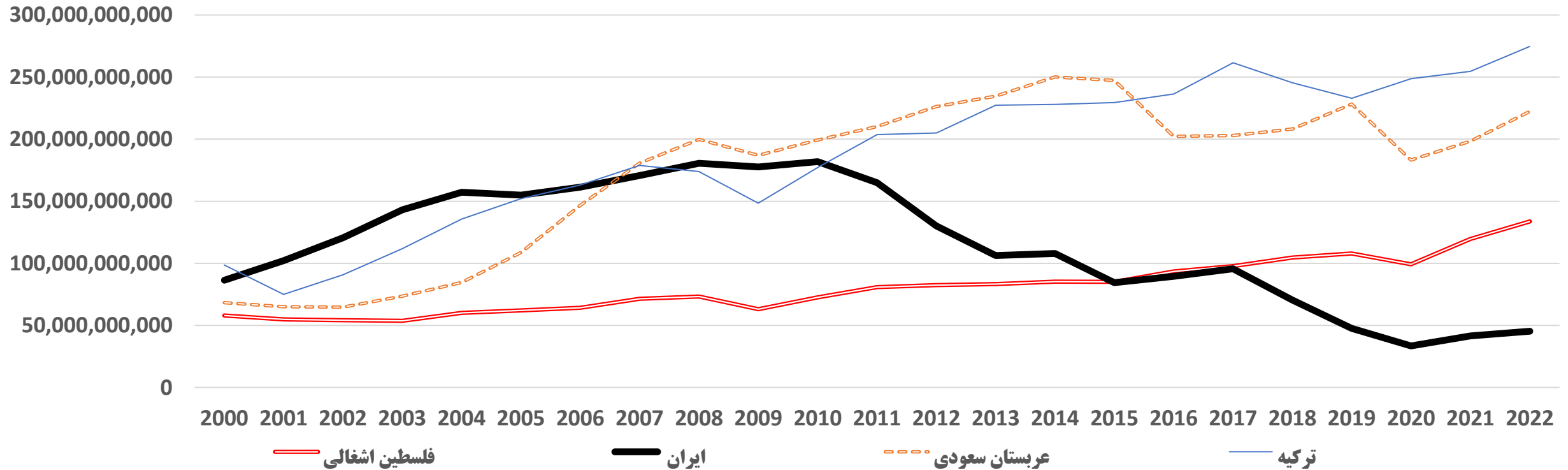

مقایسه روند تجارت ایران با چند کشور و رژیم در منطقه

مقایسه ارزش واردات از سال ۲۰۰۰ به بعد – ماخذ: بانک جهانی

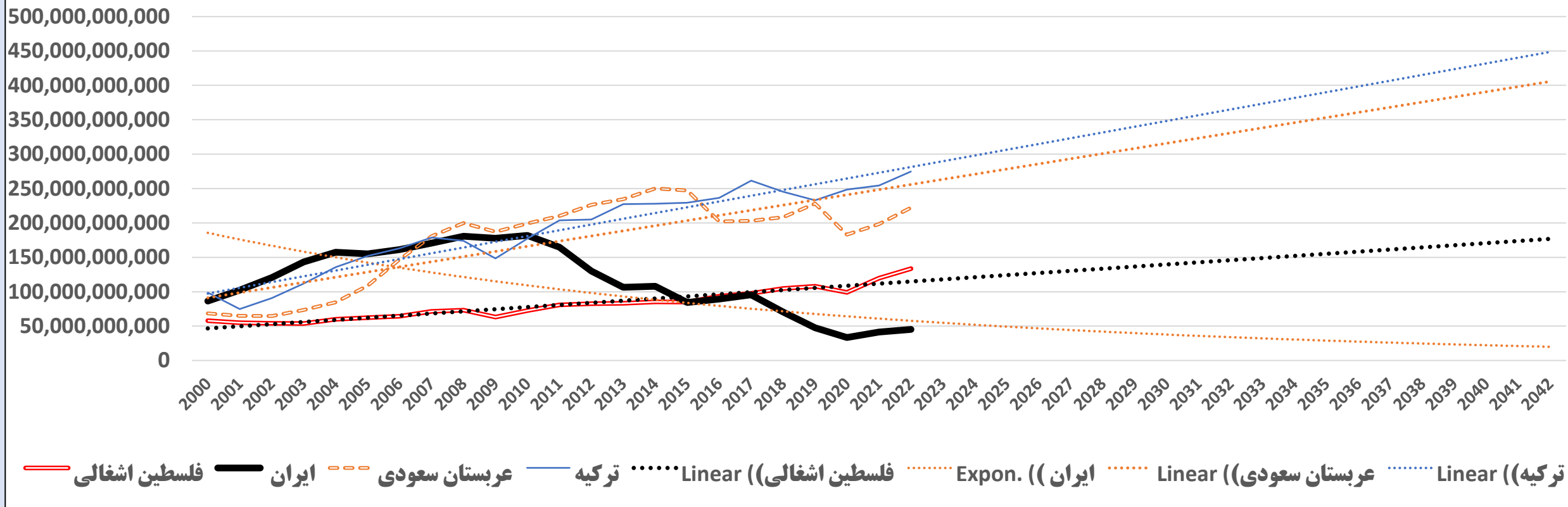
ارزش واردات کالا و خدمات ایران و چند کشور و رژیم منطقه از ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۲ به قیمت های ثابت دلاری بر پایه ۲۰۱۵ – واحد: دلار

بر مبنای دلار با قیمت های ثابت پایه سال ۲۰۱۵ ، ارزش واردات ایران در سال ۲۰۰۰ معادل ۸۶.۵ میلیارد دلار بوده و عربستان سعودی معادل ۶۸.۵ ، ترکیه ۹۸.۶ و فلسطین اشغالی ۵۸ میلیارد دلار واردات داشتند. در سال ۲۰۰۰ ایران پس از ترکیه رتبه دوم واردات در میان این چهار کشور و رژیم را به خود اختصاص داده است. این روند در سال ۲۰۲۲ به شرایطی تغییر یافته که در آن ایران معادل ۴۵.۳ ، عربستان ۲۲۲.۳ ، ترکیه ۲۷۴.۶ و فلسطین اشغالی معادل ۱۳۳.۷ میلیارد دلار واردات داشته اند. ارزش واردات ایران در سال ۲۰۲۲ به رقمی معادل یک سوم فلسطین اشغالی ، یک پنجم عربستان و یک ششم ترکیه کاهش یافته است.

پیش بینی روند واردات ایران و چند کشور و رژیم در منطقه تا سال ۲۰۴۲ – ماخذ: بانک جهانی واحد: دلار

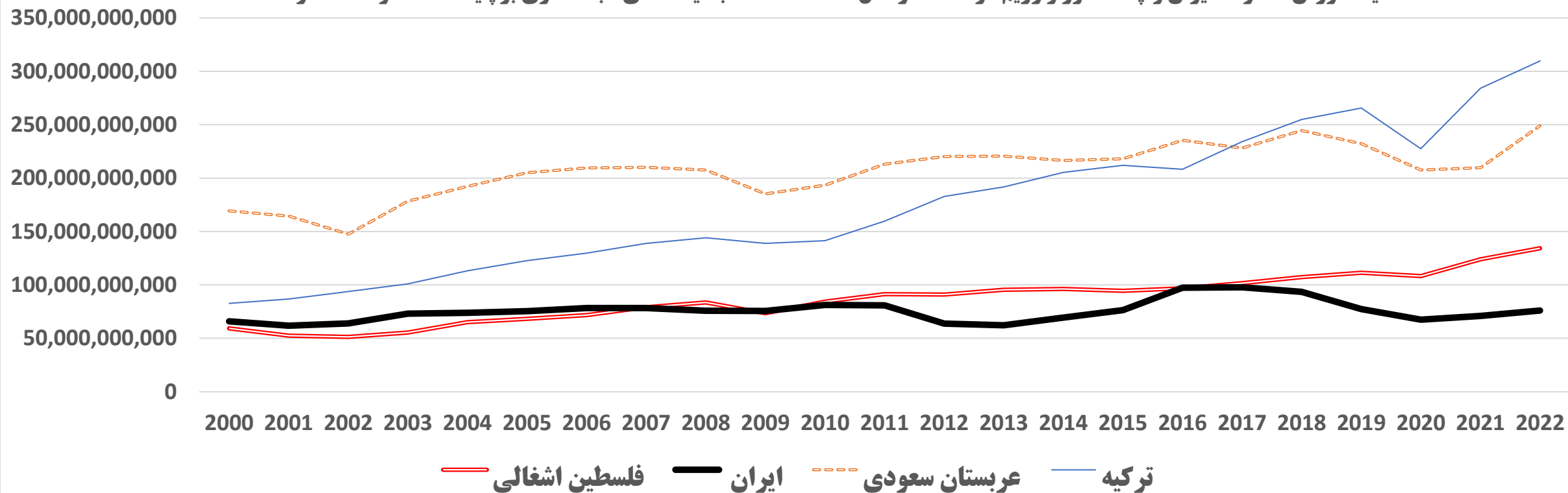
مقایسه ارزش واردات کالا و خدمات در ایران و چند کشور و رژیم منطقه از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۲ و روند آن تا ۲۰۴۲ به قیمتهای ثابت دلاری بر پایه ۲۰۱۵

در صورت تخمین خطی روند واردات برای سایر کشورها و تخمین با الگوی نمایی در مورد ایران که عملکرد مناسب تری از گذشته را مورد ارزیابی قرار می دهد برای سال ۲۰۴۳ به برآوردهای عجیبی دست خواهیم یافت. پیش بینی می شود مجموع ارزش واردات ایران با شیبی منفی ادامه یافته و در سال ۲۰۴۳ به کمترین حد ممکن و کمتر از ۲۵ میلیارد دلار تنزل یابد. برآورد آتی ارزش واردات عربستان و ترکیه و رژیم فلسطین اشغالی نشان می دهد آنها در سال ۲۰۴۳ واردات با ارزش به ترتیب ۴۵۰، ۱۸۰ و ۴۰۰ میلیارد دلار با قیمتهای ثابت خواهند بود. توجه داشته باشید این پیش بینی بر اساس روند واردات با قیمت های ثابت دلاری بر مبنای سال پایه ۲۰۱۵ می باشد و ارزش آن با قیمت های جاری دلار متفاوت است.

مقایسه ارزش صادرات از سال ۲۰۰۰ به بعد – ماخذ: بانک جهانی

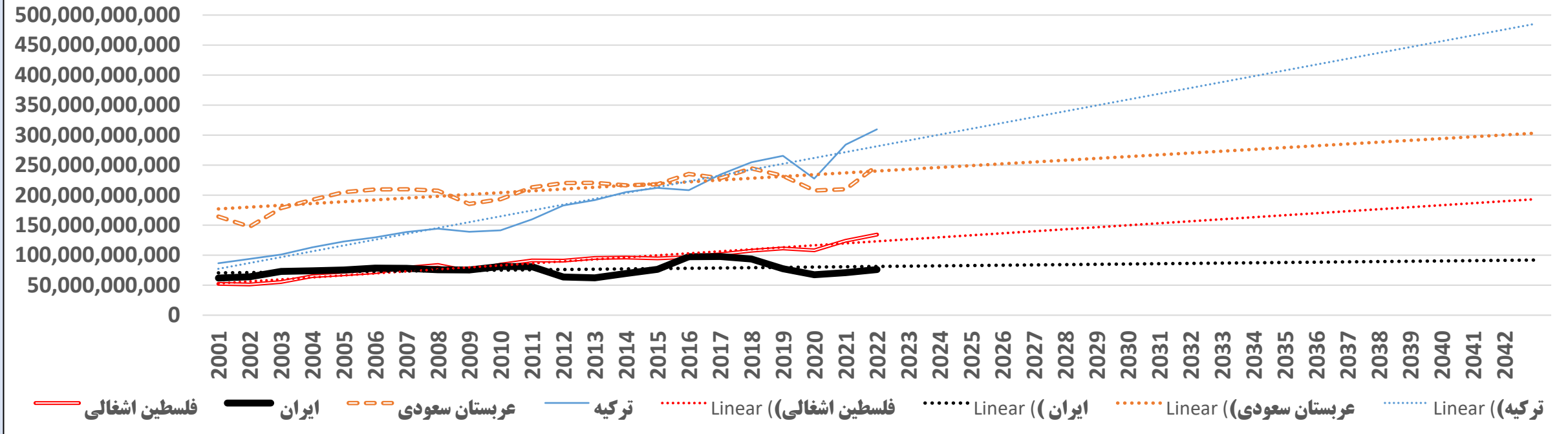
مقایسه ارزش صادرات ایران و چند کشور و رژیم در منطقه از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۲ با قیمت های ثابت دلاری بر پایه ۲۰۱۵ – واحد: دلار

بر مبنای دلار با قیمت های ثابت پایه سال ۲۰۱۵، ارزش صادرات ایران در سال ۲۰۰۰ معادل ۶۵.۸ میلیارد دلار بوده و عربستان سعودی ۱۶۹.۲، ترکیه ۸۲.۶ و فلسطین اشغالی ۵۹.۳ میلیارد دلار صادرات داشتند. در سال ۲۰۰۰ ایران پس از عربستان سعودی و ترکیه مقام سوم صادرات را در بین این چهار کشور و رژیم به خود اختصاص داده است. این روند در سال ۲۰۲۲ به وضعیتی تغییر یافته که ارزش صادرات ایران ۷۶.۱، عربستان ۲۴۸.۹، ترکیه ۳۰۹.۸ و فلسطین اشغالی معادل ۱۳۴.۳ میلیارد دلار به قیمت های ثابت ۲۰۱۵ بوده است. روند صادرات ایران در سال ۲۰۲۲ وضعیتی تقریباً یکنواخت را طی این دوره ۲۳ ساله نشان می دهد و در سال ۲۰۲۲ پایین ترین میزان بین چهار کشور و رژیم مورد گزارش است. ارزش صادرات ایران به قیمت های ثابت ۲۰۱۵ در سال ۲۰۲۲ کمی بیش از نصف فلسطین اشغالی، نزدیک به یک سوم عربستان و تقریباً یک چهارم ترکیه بوده است.

پیش بینی روند صادرات ایران و چند کشور و رژیم در منطقه تا سال ۲۰۴۲ – ماخذ: بانک جهانی واحد: دلار

مقایسه ارزش صادرات ایران و چند کشور و رژیم در منطقه از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۲
و روند آتی تا ۲۰۴۲ با قیمتهای ثابت دلاری پایه ۲۰۱۵

پیش بینی می شود مجموع ارزش صادرات ایران با شیبی بسیار ملایم ادامه پیدا کند و طبق تخمین با الگوی خطی ساده ارزش آن در سال ۲۰۴۳ به قیمت های ثابت ۲۰۱۵، کمتر از ۱۰۰ میلیارد دلار خواهد بود.

بر آورد خطی برای ادامه ارزش صادرات کشورهای عربستان و ترکیه و رژیم فلسطین اشغالی نشانگر آنست که این کشورها و رژیم در سال ۲۰۴۳ از واردات به ارزش به ترتیب ۳۰۰، ۵۰۰ و ۲۰۰ میلیارد دلار به قیمت های ثابت ۲۰۱۵ برخوردار خواهند بود.

توجه داشته باشید که این پیش بینی بر اساس رویه صادرات با قیمت های ثابت دلاری بر مبنای سال پایه ۲۰۱۵ می باشد و ارزش آن با قیمت های جاری دلاری متفاوت است.

تراز تجارت خارجی بر مبنای ارزش جاری دلاری – ماخذ: بانک جهانی

□ تراز بازرگانی خارجی ایران و چند کشور و رژیم منطقه از سال ۱۹۷۰ تا ۲۰۲۲ مطابق نمودار صفحه بعد نشان می دهد:

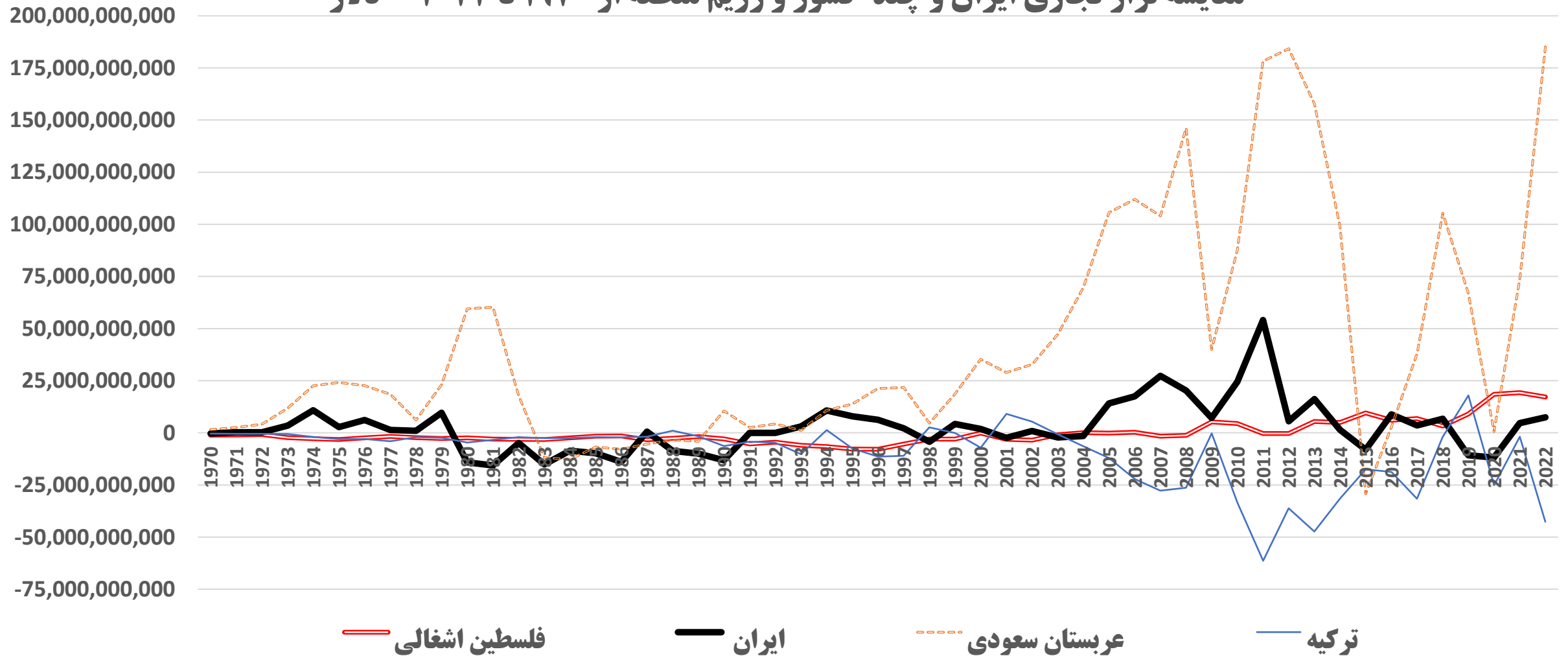
۱- متوسط سالیانه تراز تجاری ایران طی ۵۳ سال گذشته حدوداً مثبت ۲.۷ میلیارد دلار بوده است. تراز تجارت خارجی فلسطین اشغالی در این مدت فقط مثبت ۰.۲ میلیارد دلار بوده است. این مولفه در مورد عربستان سعودی و ترکیه طی همین دوره به ترتیب مثبت ۴۱.۵ و منفی ۹.۶ میلیارد دلار بوده است. می توان نتیجه گرفت اقتصاد عربستان سعودی سالانه به طور متوسط حداقل ۱۵ برابر مازاد تجارت خارجی بالاتری نسبت به اقتصاد ایران ثبت کرده است.

۲- در سال ۱۹۷۰ تراز تجاری فلسطین اشغالی منفی یک میلیارد دلار، ایران معادل منفی ۰.۳ میلیارد دلار، عربستان در حدود ۱.۵ میلیارد دلار و ترکیه منفی ۰.۳ میلیارد دلار بوده که این وضعیت در سال ۲۰۲۲ به ترتیب به مبالغ ۱۷.۲ میلیارد دلار برای اسرائیل، ۷.۵ میلیارد دلار در مورد ایران، ۱۸۵ میلیارد دلار برای عربستان سعودی و منفی ۴۲.۷ میلیارد دلار در مورد ترکیه تغییر یافته است.

۳- تراز تجاری تمامی کشورها و رژیم مورد بررسی با نوسانات فراوانی طی این ۵۳ سال همراه بوده لیکن حجم مثبت تراز بازرگانی عربستان و مازاد مثبت این تراز صرفنظر از نفتی بودن این اقتصاد که عمده نقش تجارت خارجی در این کشور را برعهده داشته، قابل تامل است. مازاد تراز تجاری عربستان سعودی تنها در یک ساله ۲۰۲۲ جهشی چشمگیر در وضعیت انباشت تراز خارجی این کشور را نسبت به سایرین نشان می دهد. در واقع مازاد تجارت خارجی عربستان در سال ۲۰۲۲ از میانگین ۱۵ برابری سنتی خود نسبت به مازاد تجارت خارجی اقتصاد ایران نیز فاصله عجیبی گرفته و عربستان حدود ۲۵ برابر اقتصاد ایران مازاد تجارت خارجی تولید نموده است.

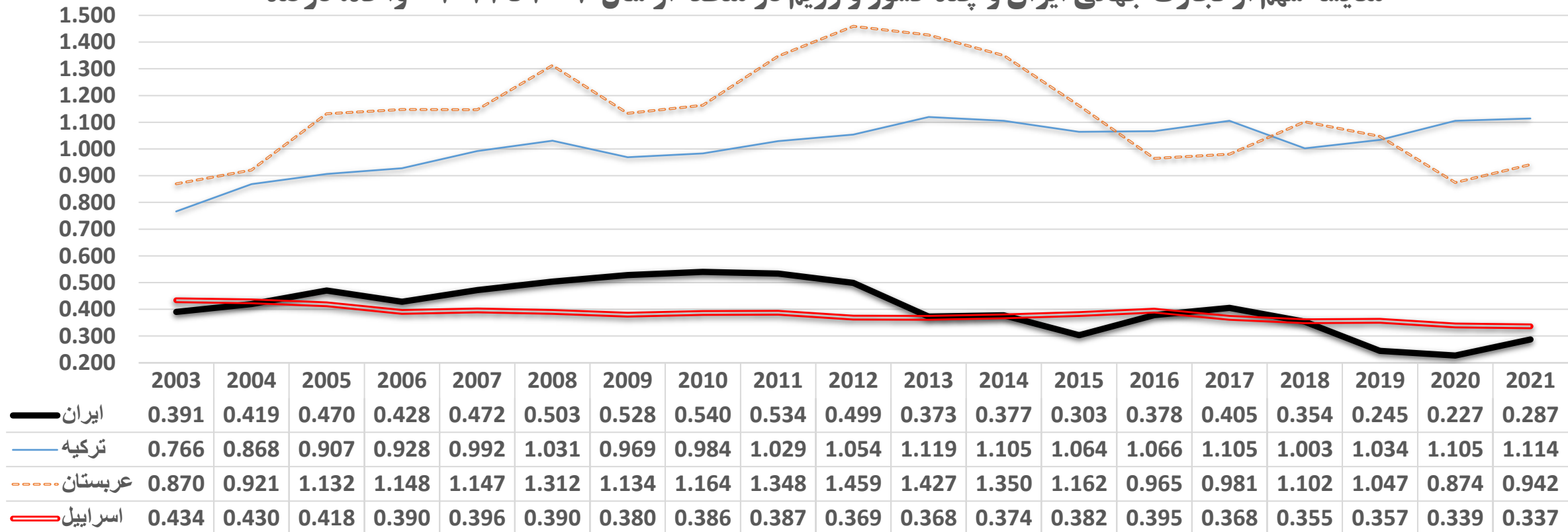
مقایسه روند تراز تجارت خارجی - ماخذ: بانک جهانی

مقایسه تراز تجاری ایران و چند کشور و رژیم منطقه از ۱۹۷۰ تا ۲۰۲۲ - دلار

روند سهم از تجارت بین المللی – ماخذ: سازمان جهانی تجارت

مقایسه سهم از تجارت جهانی ایران و چند کشور و رژیم در منطقه از سال ۲۰۰۳ تا ۲۰۲۱ – واحد: درصد

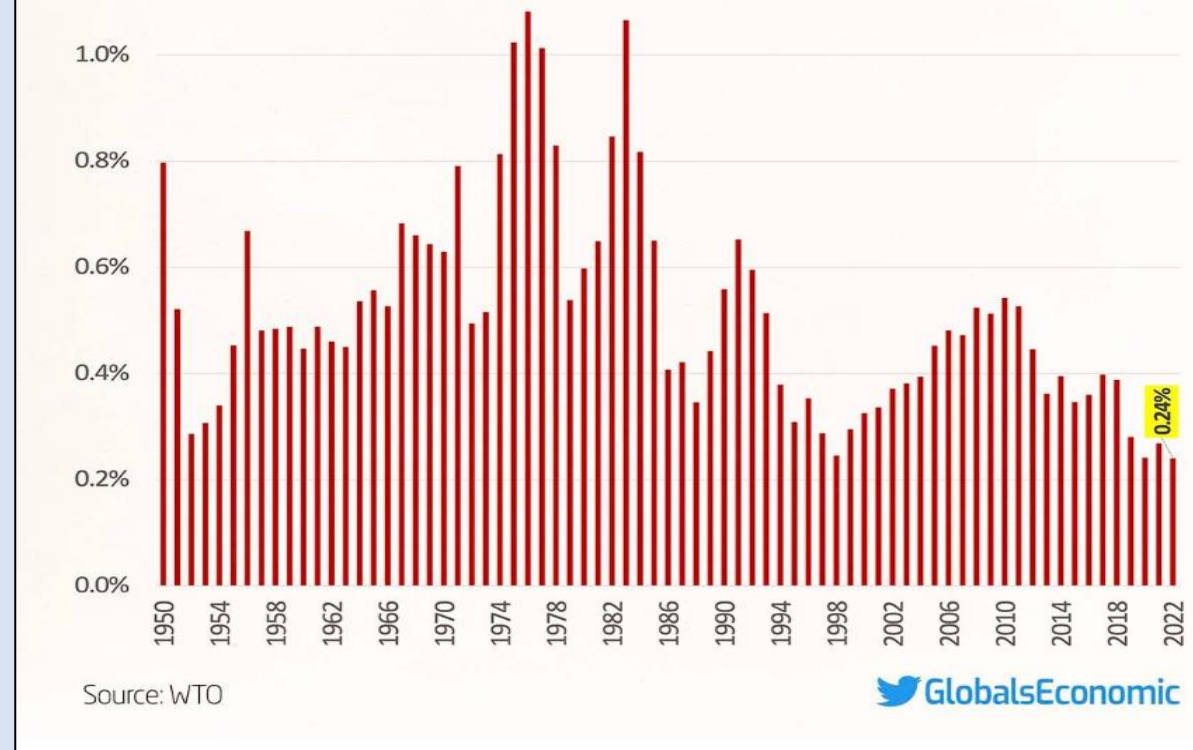
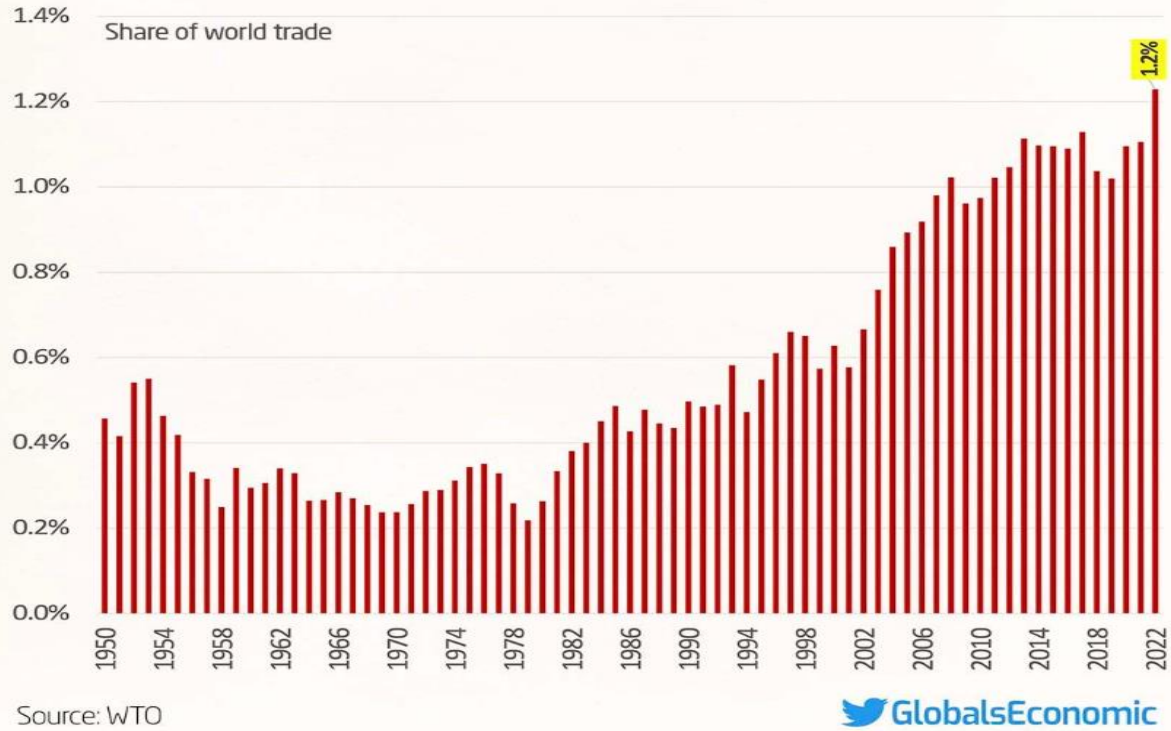
در سال ۲۰۰۳ ایران اندکی بیش از ۰.۳۹ از کل تجارت جهانی سهم داشته است. در این سال سهم فلسطین اشغالی؛ عربستان و ترکیه از تجارت جهانی به ترتیب معادل ۰.۴۳، ۰.۸۷ و ۰.۷۶ درصد بوده است که همگی سهمی بالاتر از ایران در تجارت جهانی در آغاز قرن جاری داشته اند.

سهم این سه کشور و رژیم از تجارت جهانی در پایان ۲۰۲۱ به ۰.۳۳ درصد برای فلسطین اشغالی؛ ۰.۹۴ درصد برای عربستان سعودی و ۱.۱۱ درصد برای ترکیه رسیده است. لذا سهم دو کشور عربستان و ترکیه از تجارت جهانی به طور مستمر در حال افزایش بوده است و در مقابل، سهم ایران با یک روند نزولی در حال کاهش می باشد.

سهم ایران از تجارت جهانی در سال ۲۰۲۱ فقط معادل ۰.۲۸ درصد و در سال ۲۰۲۲ نیز معادل ۰.۲۴ درصد بوده است.

مقایسه سهم از تجارت جهانی ایران و ترکیه از سال ۱۹۵۰ تا کنون – ماخذ: سازمان جهانی تجارت ، واحد: دلار

ایران در سال ۱۹۷۶ بالاترین سهم از تجارت جهانی را داشته و این سهم به ۱.۴ درصد از تجارت جهان نزدیک بوده اما در یک روند نزولی توام با فراز و نشیب نسبی طی سالیان بعد، این سهم به مقادیری بسیار کمتر یعنی ۰.۲۴ درصد در سال ۲۰۲۲ تقلیل یافته و تقریباً نقش آفرینی ایران از تجارت جهانی سطوح ناچیزی شده است.

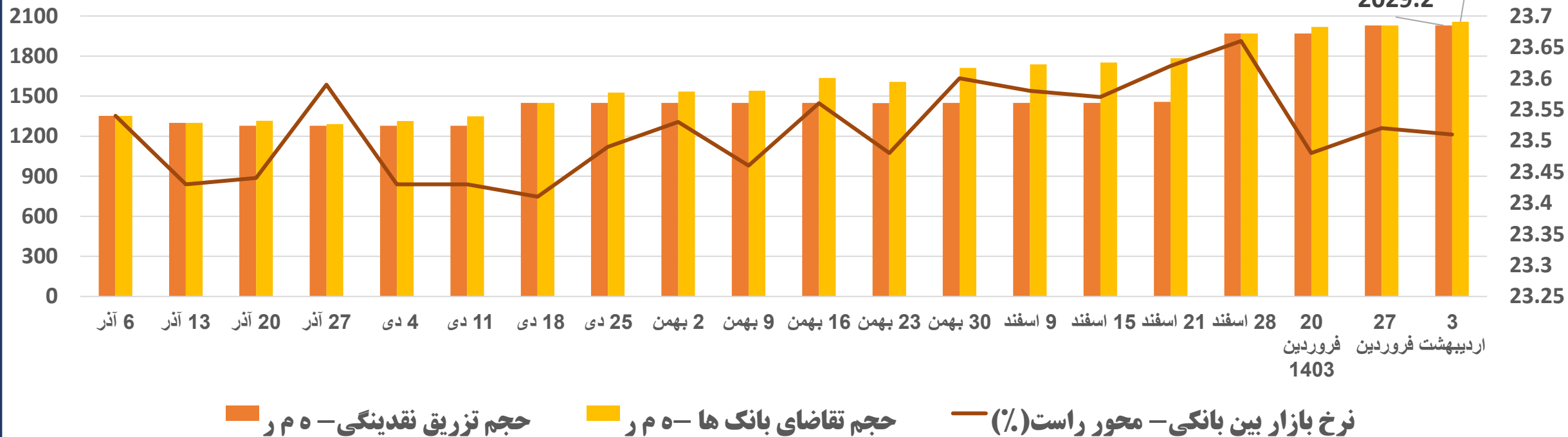
در طرف مقابل اما، ترکیه در دهه ۷۰ میلادی و خصوصاً در سال ۱۹۷۹ پایین ترین میزان در سهم از تجارت جهانی از سال ۱۹۵۰ را تجربه کرده که پس از آن با یک روند افزایشی کاملاً مستمر، این سهم در انتهای ۲۰۲۲ به ۱.۲ درصد بالغ شده است.

مقایسه ایران و ترکیه در این شاخص، کاملاً جانشینی این دو کشور در سطح جهانی را به ذهن متبادر می سازد.

سیاست پولی و تسهیلات

سیر صعودی هفته های اخیر در نیاز به نقدینگی توسط بانکها - ماخذ: بانک مرکزی

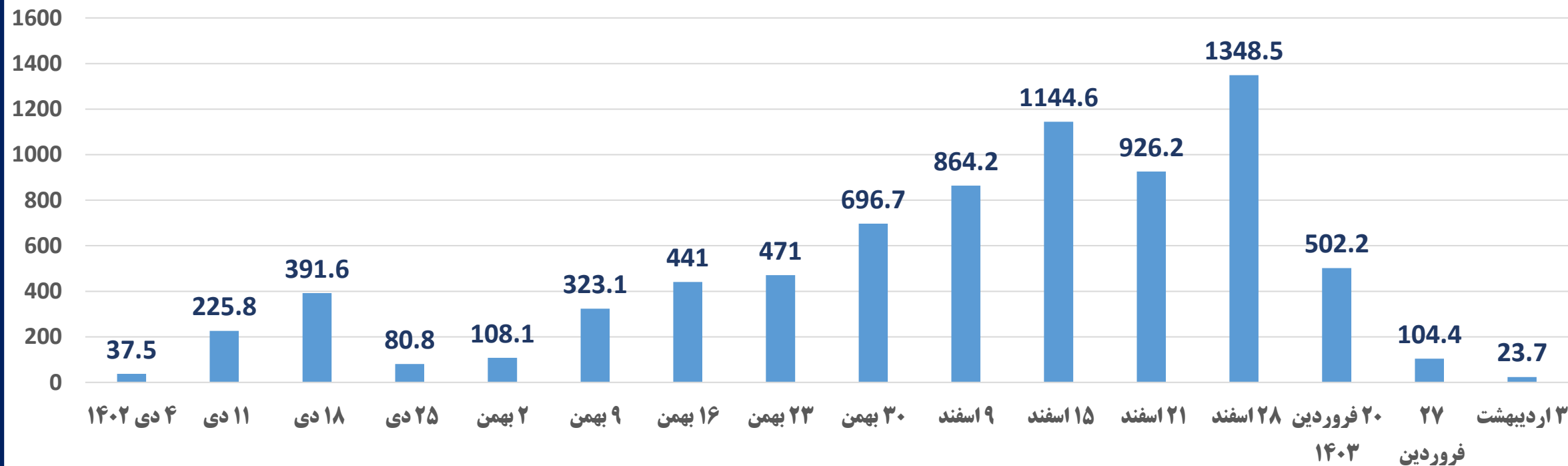
روند عملیات بازار باز بانک مرکزی در ۵ ماه اخیر

- از اواخر آذر ماه قبل دائما نیاز بانکها به نقدینگی روند افزایش داشته و در هفته اول اردیبهشت ماه تقاضای نقدینگی بانکها معادل ۲۰۵ همت ثبت شده است.
- بانک مرکزی از اواسط دی ماه گذشته تمام نیاز نقدینگی بانکها را در عملیات هفتگی بازار باز تامین نکرد و شکاف مبالغ تقاضا با تامین آن مشهود بود.

رشد نیاز اعتباری بانک ها از دی ماه ۱۴۰۲ - ماخذ: بانک مرکزی

حجم اعتبارگیری قاعده مند بانکها از بانک مرکزی - ۵ م ر

- به دلیل عدم تامین کامل نقدینگی مورد نیاز بانک ها از دی ماه ۱۴۰۲ توسط بانک مرکزی در عملیات بازار باز، تقاضای نقدینگی بصورت اعتبارگیری قاعده مند رشد داشت.

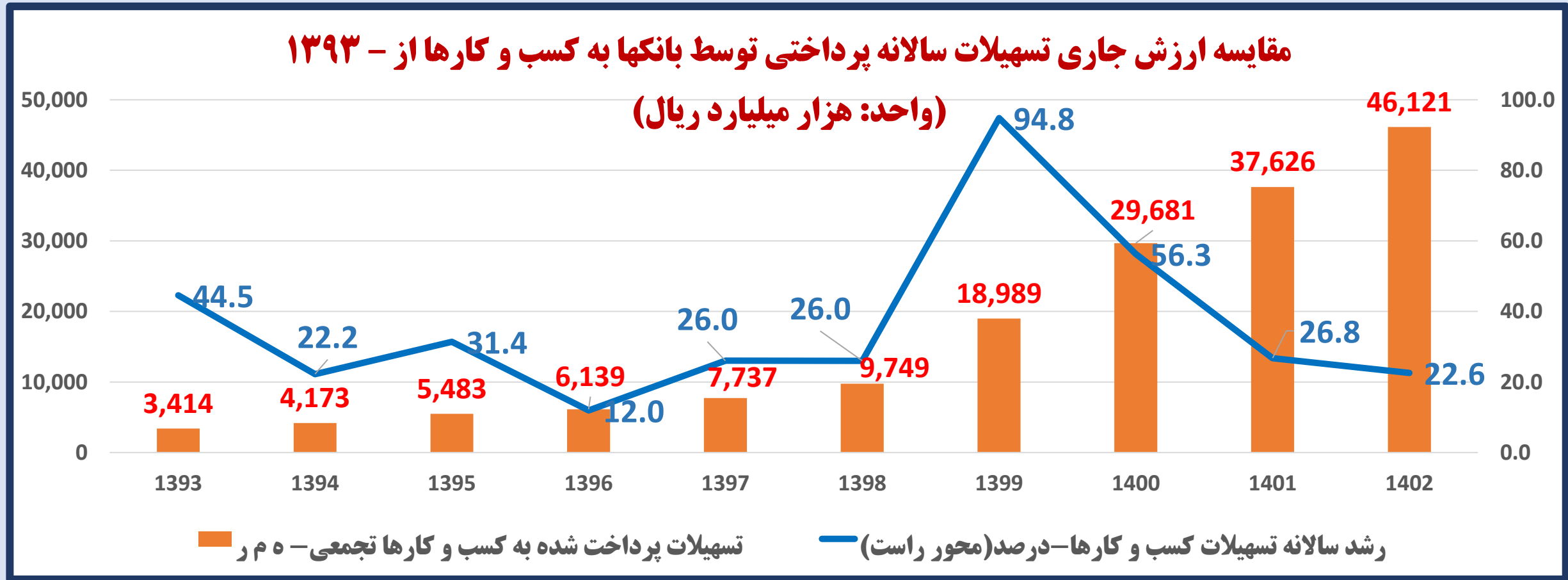
روند تسهیلات پرداخت شده بانک ها و موسسات اعتباری در ۳ سال اخیر - ماخذ: بانک مرکزی

تسهیلات پرداختی به کسب و کارها و بخش های اقتصادی - واحد: همت

ده ماهه ۱۴۰۲		ده ماهه ۱۴۰۱		ده ماهه ۱۴۰۰		عنوان
مبلغ-همت	سهم از تسهیلات مشاغل-درصد	مبلغ-همت	سهم از تسهیلات مشاغل-درصد	مبلغ-همت	سهم از تسهیلات مشاغل-درصد	
۳,۵۰۸	۱۰۰	۲,۷۶۷	۱۰۰	۲,۲۹۴	۱۰۰	کل تسهیلات به بخش های اقتصادی
۲,۶۵۲	۷۵.۶	۲,۰۷۵	۷۵	۱,۵۲۰	۶۶.۳	تامین سرمایه در گردش بنگاه ها
۶.۴۸	-	۶.۷۷	-	۷.۹۴	-	ارزش دلاری تسهیلات بخشهای اقتصادی - میلیارد دلار
۴.۹	-	۵.۰۸	-	۵.۲۶	-	ارزش دلاری سرمایه در گردش - میلیارد دلار

- کنترل ترانزاکشنها از نیمه سال ۱۴۰۱ تا کنون توسط بانک مرکزی باعث تنگنا در تامین مالی بنگاه های اقتصادی کشور از سیستم بانکی شده است و علیرغم افزایش سالانه در ارزش اسمی تسهیلات پرداختی، با تبدیل آن به ارزش دلاری می توان به کاهش حقیقی تسهیلات پرداخت شده در سه ساله اخیر پی برد.

مقایسه وضعیت پرداخت تسهیلات بانکی در ۱۰ سال گذشته - ماخذ: بانک مرکزی

- تسهیلات بانکی پرداختی به کسب و کارها در ۱۲ ماهه ۱۴۰۲ معادل ۴۶۱۲ همت بوده که در مقایسه با مبلغ پرداختی سال ۱۴۰۱ (۳۷۶۲ همت)، ۲۲.۶٪ رشد ارزش اسمی (جاری) نشان می دهد. تطبیق آن با رقم تورم بیش از ۴۰ درصدی سال ۱۴۰۲ نشان از افت ارزش واقعی تسهیلات پرداخت شده به کسب و کارها و بنگاه های اقتصادی در سال ۱۴۰۲ دارد.

عملکرد تسهیلات بانکی پرداخت شده در سال ۱۴۰۲ - ماخذ: بانک مرکزی

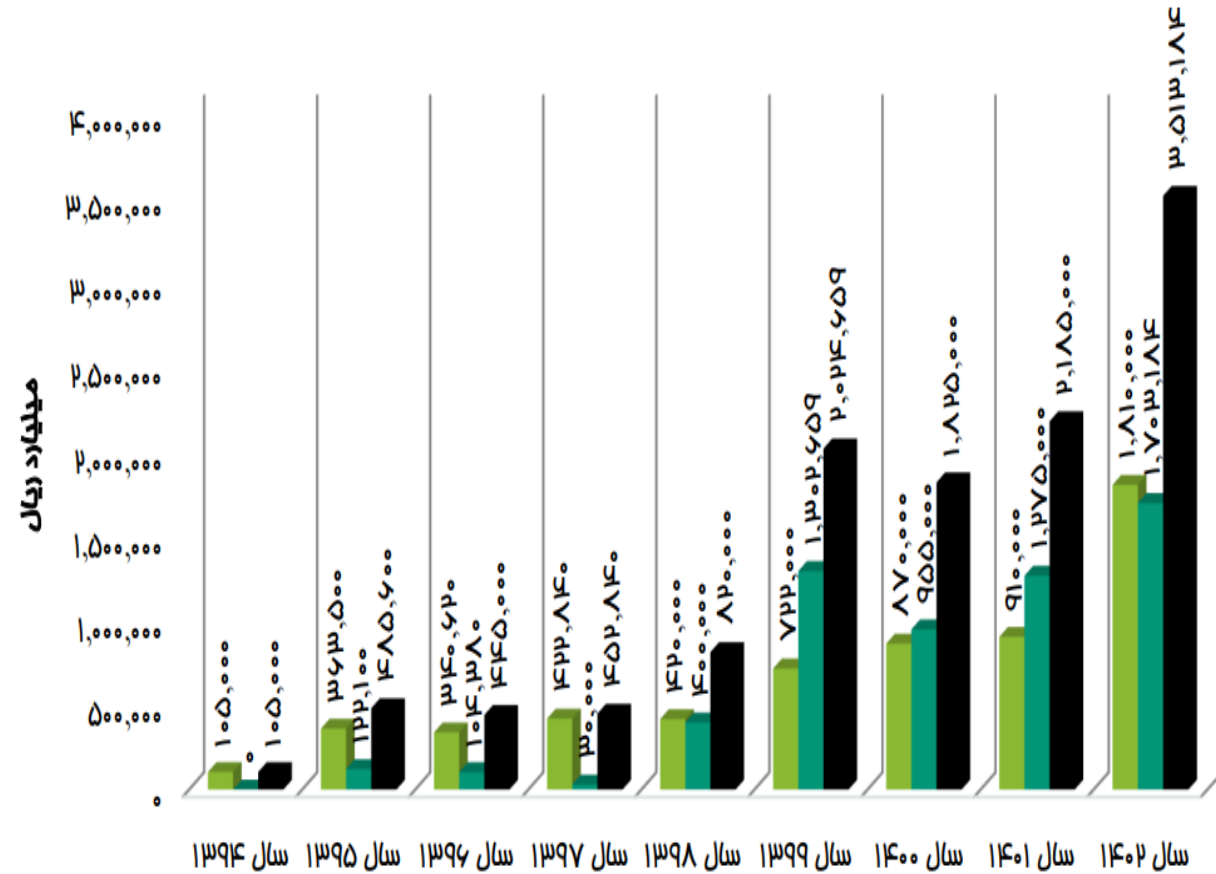
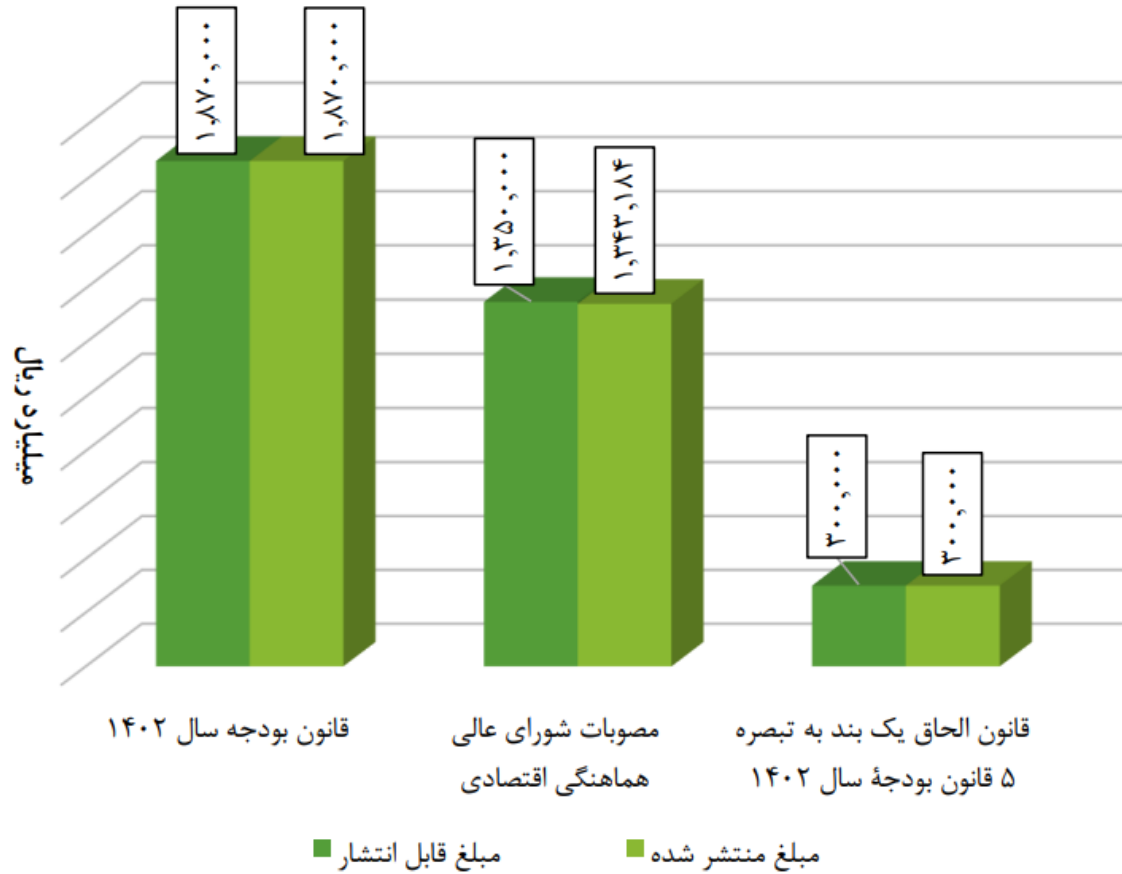
سال	مجموع تسهیلات پرداخت شده - ه م ر	تسهیلات کسب و کارها - ه م ر	تسهیلات مصرف کنندگان - ه م ر	رشد اسمی سالانه تسهیلات کسب و کارها- درصد	رشد اسمی سالانه تسهیلات مصرف کنندگان - درصد	رشد سالانه کل تسهیلات- درصد
سال	56,460	46,121	10,338	22.6	50.7	26.9

اگر چه کل تسهیلات پرداخت شده سال ۱۴۰۲ معادل ۲۶.۹٪ رشد داشته، اما تسهیلات کسب و کارها فقط ۲۲.۶٪ رشد نمود و در همین حال، تسهیلات پرداختی به مصرف کنندگان شاهد رشد ۵۰.۷٪ بود.

تجهيز منابع مالي

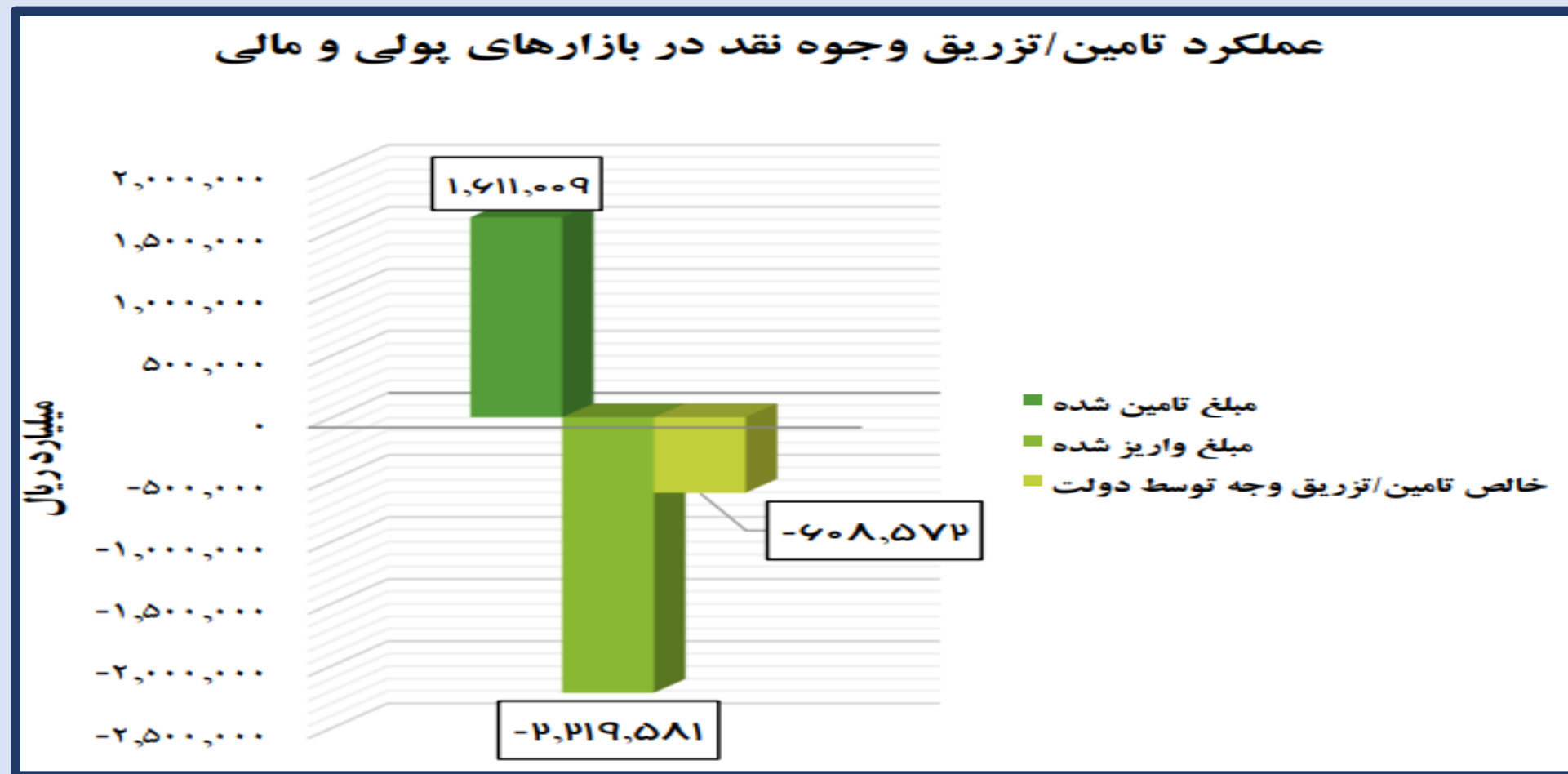
انتشار اوراق بهادار اسلامی با تضمین دولت به تفکیک نقد و غیرنقد و مقایسه با مجوزهای قانونی

از سال ۱۳۹۹ به بعد عمدتاً ابزار تامین مالی دولت در اوراق نقدی شامل اوراق مرابحه اسلامی و در اوراق غیرنقدی هم اسناد خزانه اسلامی بوده است.

اگرچه مجوز قانون بودجه در سال ۱۴۰۲ برای انتشار و تضمین اوراق اسلامی دولتی معادل ۱۸۷ همت بوده است، لیکن به موجب دو مجوز دیگر شامل مصوبه سران سه قوه (شورای عالی هماهنگی اقتصادی) و قانون الحاق یک بند به تبصره ۵ قانون بودجه انتشار اوراق توسط دولت در ۱۴۰۲ به ۳۵۱/۳ همت بالغ شده است.

تامین مالی دولت در انتشار اوراق سال ۱۴۰۲

علیرغم آن که در گزارش وزارت امور اقتصادی و دارایی عملکرد تامین وجوه نقد دولت در بازارهای پولی و مالی در سال ۱۴۰۲ بصورت خالص تزریق ۶۰/۸ همت منابع از سوی دولت نشان داده شده است، لیکن چون مجموع انتشار اوراق نقد و غیرنقد معادل ۳۵۱/۳ همت بوده، لذا می توان نتیجه گرفت نه تنها دولت تزریق منابع از بابت انتشار اوراق نداشته بلکه عملاً ۱۳۰ همت تامین مالی برای دولت از محل انتشار اوراق اسلامی در سال ۱۴۰۲ محقق شده است.

روند ۱۲ ساله تجهیز منابع در بازار سرمایه

منابع جذب و تجهیز شده توسط بازار سرمایه به تفکیک منابع سرمایه ای و ابزارهای تامین مالی (اوراق بدهی) از

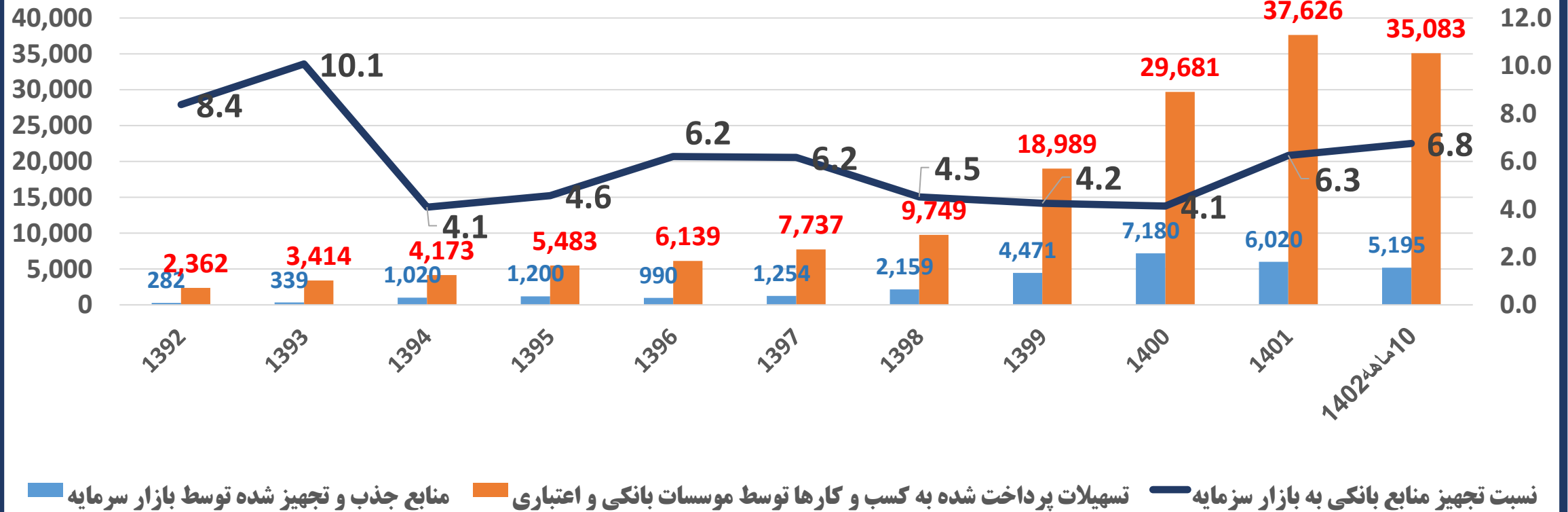
۱۳۹۰ - میلیارد ریال

سهم بازار اوراق مالی از تامین مالی بازار سرمایه که در ابتدای دهه ۹۰ کمتر از ۱۰ درصد بازار بود، در ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵ به حدود ۱۵ الی ۲۰ درصد تجهیز منابع مالی بازار افزایش یافت و از سال ۱۳۹۸ به بعد (به استثنای ۱۴۰۰) نیز تجهیز منابع مالی در قالب اوراق بدهی، تقریباً معادل ارقام تامین مالی از طریق منابع سرمایه ای بازار شده است. این موضوع نشانگر رشد نقش بازار اوراق بدهی در تامین مالی بنگاه‌ها به خصوص بنگاه‌های بزرگ کشور به ویژه در شرایطی که اخذ تسهیلات بانکی با مشکل مواجه شده، می باشد.

مقایسه تجهیز منابع در سیستم بانکی با بازار سرمایه

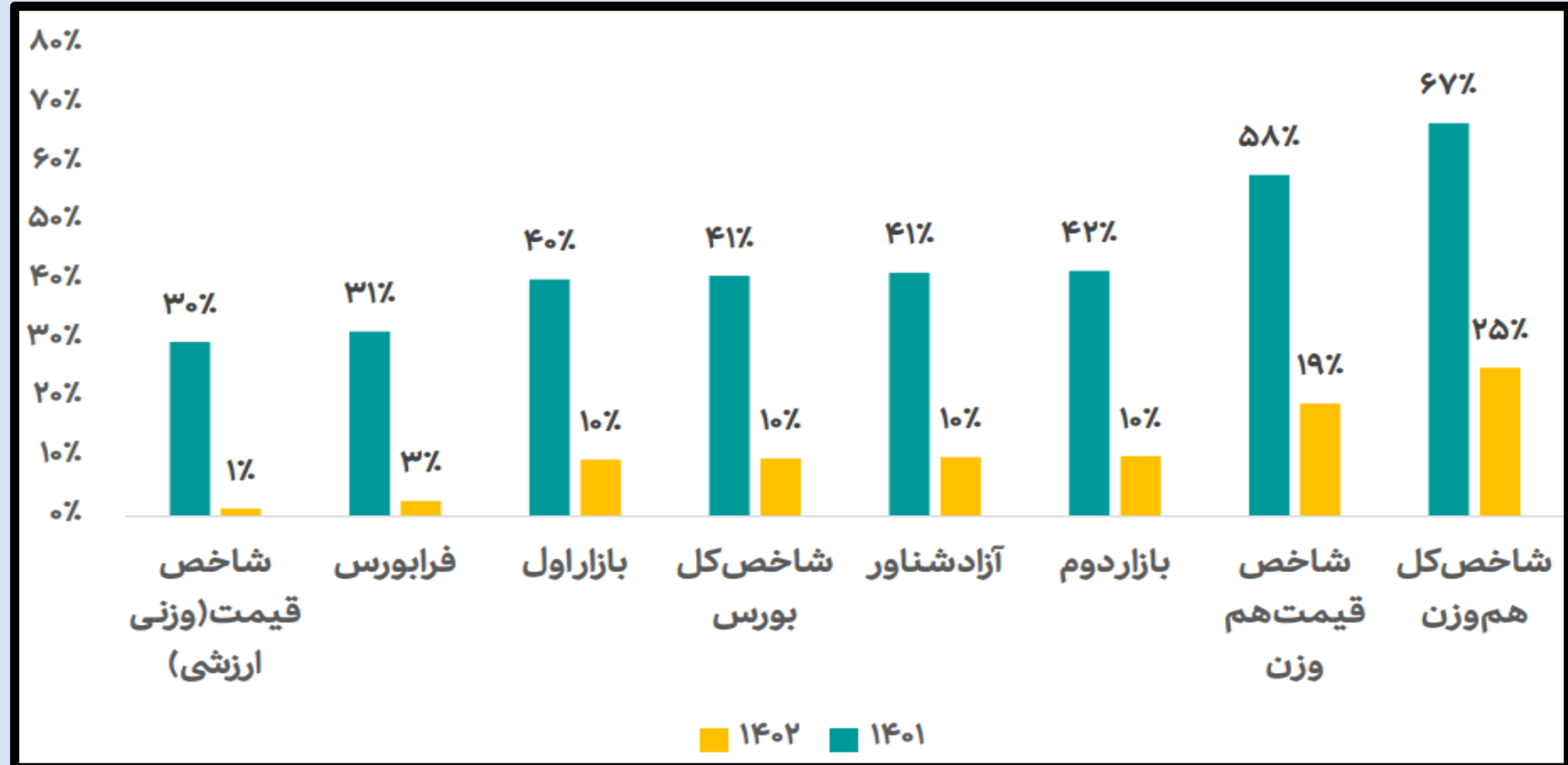
مقایسه روند سالیانه تجهیز منابع توسط بانکها و بازار سرمایه - هزار میلیارد ریال

با وجود آن که تجهیز منابع بانکی به قیمت های واقعی در دو ساله گذشته (۱۴۰۱ و ۱۴۰۲) با افت مواجه شده است اما سهم آن نسبت به تجهیز منابع از طریق بازار سرمایه روند رو به رشدی را نشان می دهد که می توان نتیجه گرفت اثرگذاری بازار سرمایه در تامین مجموع منابع برای فعالان اقتصادی، کاهش یافته است.

بازارها و شاخص‌ها

بازدهی شاخص های بازار سرمایه در دو سال گذشته

نرخ و بازدهی بازارها در هفته اول اسفند ۱۴۰۲ نسبت به هفته، ماه و سال قبل

بازدهی منتهی به ۴ اسفند	واحد	آخرین قیمت	بازدهی هفتگی	بازدهی ماهانه	بازدهی سال شمسی
شاخص کل بورس	—	۲,۰۷۰,۸۴۵	-۰,۳۷%	-۳,۵۳%	۲۴/۷۹%
دلار آزاد	ریال	۵۷۲,۲۰۰	۲,۲۲%	۴,۲۶%	۱۱,۶۱%
سکه امامی	ریال	۳۳۲,۸۰۰,۰۰۰	۱,۴۸%	۲,۰۸%	۵,۳۴%
انس جهانی طلا	دلار	۲,۰۳۹	۱,۳۵%	۰,۷۴%	۱۲,۱۳%
نفت برنت	دلار	۸۱,۶۲	-۲,۲۲%	۲,۶%	-۰,۷۲%
بیت کوین	دلار	۵۰,۷۳۲	-۲,۷۴%	۲۷,۳۲%	۱۱۱,۸۵%

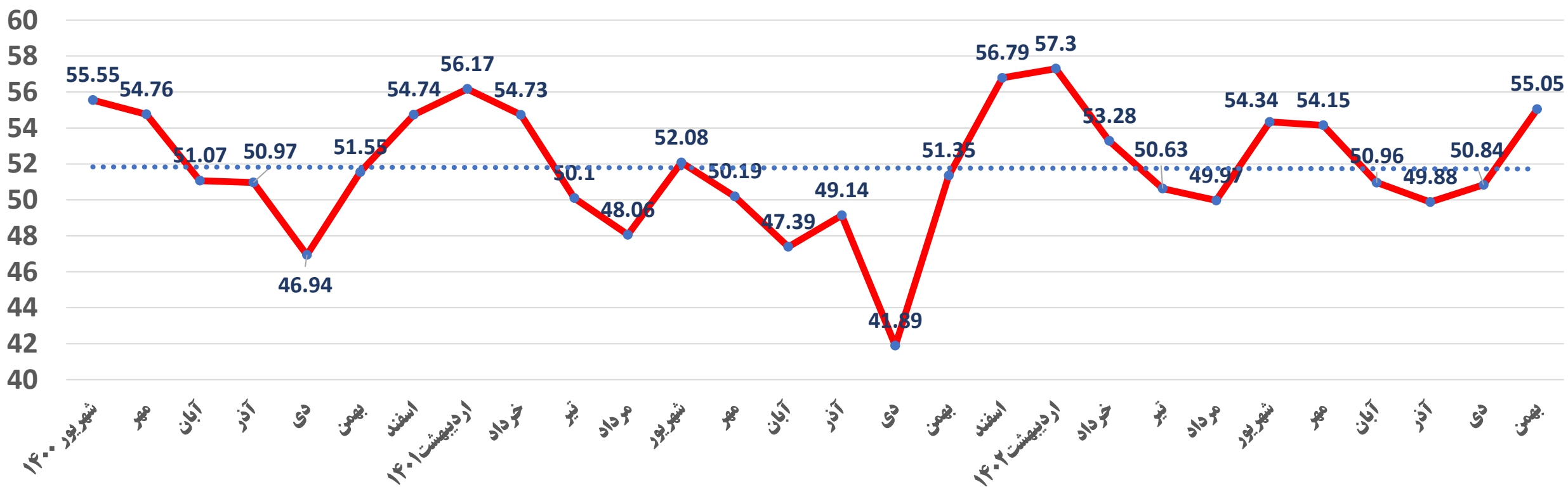
در هفته ابتدایی اردیبهشت ۱۴۰۳ و پس از گذشت ۲ ماه و بروز تحولات سیاسی - نظامی شدید در سطوح منطقه ای و جهانی و فروکش نسبی التهابات آن :

شاخص کل بورس ۲,۳۱۷,۰۰۰ واحد (رشد ۱۱.۹٪)؛ دلار آزاد ۶۴,۸۰۰ تومان (رشد ۱۳.۳٪)؛ سکه امامی ۴۳,۲۰۰ میلیون تومان (رشد ۲۹.۸٪)؛

انس طلا ۲,۳۶۱ دلار (رشد ۱۵.۸٪)؛ نفت برنت ۸۶,۲۶ دلار (رشد ۵.۷٪) و بیت کوین ۶۶,۱۰۰ دلار (رشد ۳۰.۳٪) بوده است.

شاخص مدیران خرید اقتصاد از شهریور ۱۴۰۰ - ماخذ: اتاق بازرگانی ایران

شامخ کل در دولت ۱۳ ام (با حذف فروردین ماه ها)

- شاخص مدیران خرید اقتصاد که بیانگر برآورد کمی فعالان اقتصادی کشور از روندهای تولید و اقتصاد می باشد، در بهمن ماه ۱۴۰۲ همانند الگوی همیشگی خود، دیدگاه رونق در پایان سال را داشته است. رقم این شاخص در بهمن ماه ۱۴۰۲ به ۵۵.۰۵ رسید که بالاترین عدد پس از اردیبهشت ماه گذشته آن است.
- میانگین شامخ کل اقتصاد از استقرار دولت کنونی عدد ۵۲ بوده که نشانه فزونی اندکی در میانگین ارقام رونق نسبت به ارقام رکود در اقتصاد بوده است.

نظر کلی بر ادامه کلان روندهای اقتصادی در ۱۴۰۳

➤ عقب ماندگی مقام سیاستگذار از تحولات اقتصادی، بروز شوک افزایش و کاهش خصوصا ارزی، ناترازی بودجه دولت و فقدان اسناد برنامه ای جامع و به هنگام از یک سو باعث عدم توانایی پیش بینی تحولات آتی شده و از سویی از دقت برآورد میزان تغییرات پدیده های اقتصادی کاسته است. با توجه به نااطمینانی های بزرگی که پیش روی اقتصاد قرار گرفته است:

۱- ریسک های سیاسی ناشی از انتخابات آمریکا، جنگ غزه، انتخابات سال آتی ریاست جمهوری در کشور و تداوم تحریم ها

۲- ترکیب مدیریت کلان اقتصادی

۳- روند سیاست تثبیت نرخ ارز و نیز شکاف ارزهای دولتی با آزاد

۴- وضعیت نرخ حامل های انرژی

۵- ادامه سیاست انقباض پولی و.....

➤ نمی توان در مورد برخی کلان روندهای اقتصاد ناظر بر فعالیت بنگاه ها نظیر نرخ ارز، سیاست های صادرات و واردات و... پیش بینی های مدت دار نمود و پیش بینی ها کاملا به فشارها و تنگنای روزمره سیاستگذاران خصوصا تامین منافع کوتاه مدت بخش دولتی وابستگی پیدا کرده است.

- کسری بودجه: دستکاری فرمول های خوراک و محصولات شرکت های بورسی نظیر مورد پتروشیمی ها در ۱۴۰۲

- حذف باشگاه های سرخابی از آسیا و لغو مجوز حرفه ای: واگذاری دستوری به بانک ها و هلدینگ پتروشیمی

- تنگنای ارزی بانک مرکزی: عدم اجرای قوانین مجلس در واردات خودروی برقی، نو و کارکرده از خارج و از مناطق آزاد

- فقدان منابع هزینه ای کافی دولت: رشد حقوق کارکنان کمتر از حکم قانونگذار، مراجعه به شورای عالی هماهنگی اقتصادی و صدور احکام قرض از صندوق توسعه ملی؛ انتشار

اوراق مازاد بر ارقام بودجه

سپاس از توجه شما